

Rechtspraak

Maakt samen leven mogelijk

GRATIS
NEEM MEE

Lessen van corona

NADINE CREMERS: 'WAT VINDT DE RECHTER VAN MIJN ADVIES?'

RECHTER RURIK VAN OPSTAL: 'DOOR PLEXIGLAS KAN JE NIET OVERLEGGEN'

TROPENRECHTER MARION SOFFERS: 'HIER WORDT FELLER GEPROCEDURED'

Inhoud

“Hoe komt Jeffrey aan die dure kleren?”

> PAGINA 12

Redactioneel

Het coronavirus zette afgelopen voorjaar ons land volledig op zijn kop, dus ook de rechtspraak. Iedereen moest zoveel mogelijk thuisblijven. Rechtszaken werden daarom uitgesteld, tenzij er niet langer gewacht kon worden op een vonnis. Dan pakten rechters de telefoon als het niet anders kon en zaten ze soms met vijf partijen en instanties tegelijk aan de lijn. Gelukkig was het ook vaak mogelijk om elkaar via Skype of beeldbellen in de ogen te kijken, maar dat is toch niet hetzelfde als live in de rechtszaal. Hoe kijken rechters daarop terug? Was het allemaal kommer en kwel, of heeft het ook iets goeds opgeleverd? En hoe bevalt rechtspreken tussen het plexiglas? Je leest het in deze editie van Rechtspraak.

Ben je een beetje corona-moe? Blader dan lekker door naar iets anders. Een interview met rechter Marion Soffers bijvoorbeeld, die van de rechtbank in Den Haag overstapte naar een tropisch hof op Aruba. Lees over de belevenissen van reclasseringswerker Nadine Cremers of over de moeder van een verkeersslachtoffer, die de veroorzaker van het ongeluk omhelsde in de rechtbank. Zoek de tien verschillen op twee bijna identieke foto's van een rechtszaal. En ontdek hoe het zit met liegen tegen de rechter. Mag dat nou wel of niet?

Veel leesplezier!

COLOFON Rechtspraak nummer 2, juli 2020 (achtste jaargang). Rechtspraak is een uitgave van de Raad voor de rechtspraak. Het magazine wordt verzonden aan relaties van de Rechtspraak en is gratis op te halen bij de gerechten en het Juridisch Loket. De redactie is verantwoordelijk voor de inhoud. Aan de in Rechtspraak vermelde informatie kunnen geen rechten worden ontleend. Artikelen geven niet per se de mening van de Rechtspraak weer. Overname van artikelen is met bronvermelding toegestaan. **Redactie:** Rien Aarts, Simone Alderliesten (beeldredacteur), Sander van Ansem, Patrick van der Mee, Pauline van der Mije (eindredacteur), Marijn Rens **Aan dit nummer werkten mee:** Alan Coutinho, Martijn Delaere, Peter Drent, Jackeliene Geeve, Aad Goudappel, Niels de Hoog, Arie Kievit, Bas Kijzers, Serge Ligtenberg, Richard Mooyman **Contact met de redactie:** redactie@rechtspraak.nl **Redactie-adres:** Kneuterdijk 1, Den Haag **Postadres:** Postbus 90613, 2509 LP Den Haag **Abonnementenadministratie:** Adreswijziging of opzegging? Stuur de adresdrager naar het retouradres en geef hierop de verandering aan. Aanmelden voor een individueel abonnement kan via abonnement@rechtspraak.nl. Gemotiveerd meer exemplaren aanvragen is ook mogelijk. **Vormconcept en realisatie:** Gloedcommunicatie, Nijmegen **Druk:** Xerox/OBT, Den Haag

14

16

23

18

26

04

NIEUWS

Kort

06

INTUSSEN OP SOCIAL MEDIA

IJdelheid verraaft misdadigers

07

HET VIRUS EN DE RECHTSPRAAK

Lessen van corona

12

OP DE ROL

Slimme wisseltruc mislukt

14

DIE ZAAK VERGEET IK NOOIT

Moeder verongelukke vrouw
vergeeft dader

15

BESTE RECHTSPRAAK

Antwoord op lezersvragen

16

IN BEELD

Rechter aan de lijn

18

BINNENKIJKEN

Reclasseringswerker
Nadine Cremers

21

WABLIEF?

Knevelarij

22

PUZZEL

Zoek de 10 verschillen

23

DE WERKDAG VAN

Strafrechter Rurik van Opstal

26

HOE ZIT DAT?

Mag je liegen tegen
de rechter?

28

BIJZONDERE RECHTER

Tropenrechter
Marion Soffers

Kort

Wraking van rechters verduidelijkt

De Rechtspraak geeft voortaan in het jaarverslag meer informatie over wraking. Gezien de discussie die de laatste jaren is ontstaan, is het belangrijk om een precies beeld te hebben van de wrakingspraktijk. De cijfers zijn daarom nader uitgesplitst.

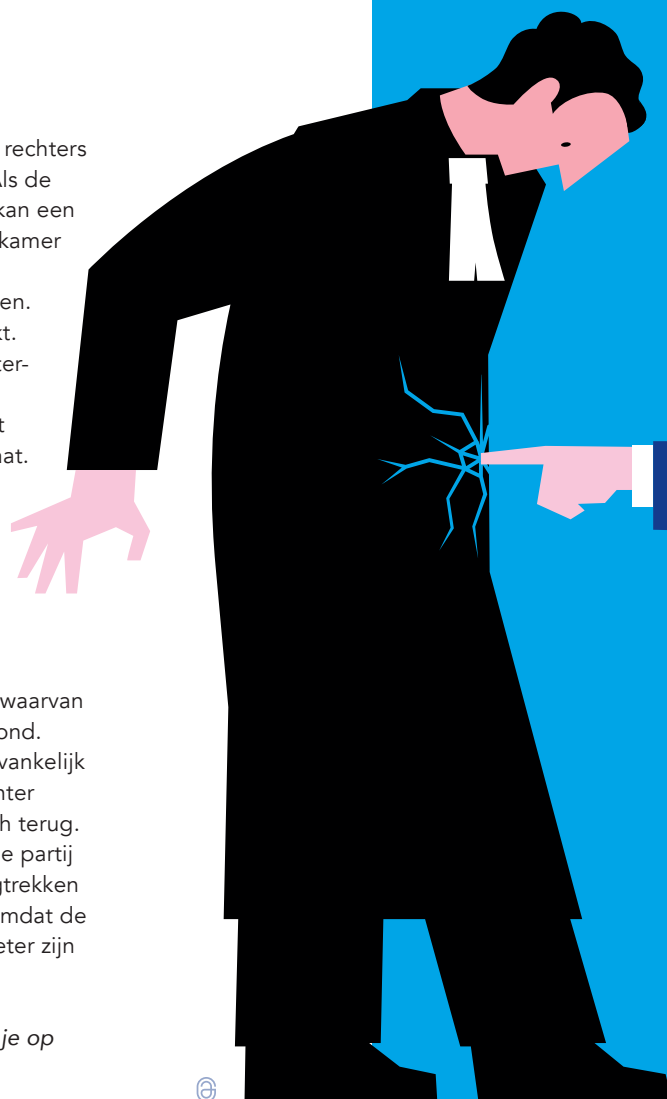
Wraking

Iedereen moet erop kunnen vertrouwen dat rechters onafhankelijk en onpartijdig te werk gaan. Als de indruk ontstaat dat een rechter partijdig is, kan een procesdeelnemer hem wraken. De wrakingskamer bekijkt dan of de schijn van partijdigheid is gewekt en de rechter vervangen moet worden. Vaak wordt om de verkeerde reden gewraakt. Bijvoorbeeld uit wantrouwen tegen de rechterlijke macht, ergernis over gedrag, tactische redenen – zoals tijdwinst – of iets anders dat niet over (on)partijdigheid van de rechter gaat. Moet de procedure worden aangepast? Om die discussie te kunnen voeren, is in kaart gebracht hoeveel rechters worden gewraakt per rechtsgebied en hoe het afloopt met niet-ingewilligde verzoeken.

Recente cijfers

Vorig jaar waren er 693 wrakingsverzoeken, waarvan er 20 gegrond zijn verklaard en 340 ongegrond. Veel verzoeken kregen het stempel niet-ontvankelijk omdat ze niet over partijdigheid van de rechter gingen. In veertien zaken trok de rechter zich terug. Dat hoeft niet te betekenen dat de wrakende partij gelijk kreeg. Rechters kunnen zich ook terugtrekken om vertraging in de zaak te voorkomen of omdat de verhoudingen verstoord zijn. Dan kan het beter zijn als een andere rechter de zaak overneemt.

Meer weten? Een uitgebreid overzicht vind je op Rechtspraak.nl>Thema's>Wraking

Proeven met wijk- en regelrechter slaan aan

De Haagse wijkrechter en de Rotterdamse regelrechter, die met laagdrempelige rechtspraak helpen alledaagse conflicten op te lossen, slaan aan.

Mensen die er gebruik van maken zijn blij met de eenvoud, snelheid en lage kosten van de procedure. Ongeveer de helft zou normaal gesproken niet naar de rechter gaan omdat ze dat een te grote en dure stap vinden, blijkt uit een evaluatie. Daardoor blijven problemen zoals overlast en burenruzies, die zwaar op mensen kunnen drukken, onnodig voortduren.

De rechtbanken in Rotterdam en Den Haag zijn in 2018 op proef gestart met deze procedures, die informeel, oplossingsgericht en minder juridisch van aard zijn. Mensen met een conflict kunnen zich zelf aanmelden via een eenvoudig digitaal formulier. Een dagvaarding en een advocaat zijn niet nodig, instemming van de andere partij wel. Als slechts één partij zich aanmeldt, wordt de andere door de rechtbank benaderd met het voorstel om mee te doen. Dat lukt lang niet altijd: slechts 20 procent van de eenzijdig aangemelde zaken komt op zitting. In Rotterdam slaagde 84 procent van de zaken die op zitting kwam, in Den Haag 61 procent.

Als beide partijen bereid zijn om een oplossing te zoeken maar er toch niet uitkomen, kan de rechter met een vonnis duidelijkheid scheppen.

Rechtspraak en OM werken strafzaken weg

Door corona gingen de meeste strafzaken vanaf half maart niet door. De vervoersdienst van justitie voerde vrijwel geen verdachten meer aan, de Rechtspraak liet vervolgens geen mensen meer samenkomen in rechtszalen. In juni werd de balans opgemaakt: zo'n 14.000 misdrijven waren niet door de rechter behandeld en ruim 3.000 verdachten wachtten op hoger beroep.

Plan

Om te voorkomen dat de belangen van verdachten, slachtoffers en andere betrokkenen in het gedrang komen, hebben de Rechtspraak en het Openbaar Ministerie samen een plan gemaakt om de corona-achterstand zo snel mogelijk weg te werken. Rechtbanken blijven nu langer open zodat rechters ook 's avonds zitting kunnen houden. Als er niet genoeg rechtszalen beschikbaar zijn, wordt extra ruimte buiten de deur gehuurd. Gepensioneerde rechters komen

tijdelijk terug om mee te helpen. Zaken worden vaker aan één in plaats van drie rechters voorgelegd. En het OM biedt verdachten vaker een strafbeschikking aan. Dat betekent dat zij niet voor de rechter worden gebracht, maar een boete of taakstraf van het OM krijgen.

Uitzonderlijk

'Wij zijn geen groot voorstander van een OM-afdoening', zegt voorzitter Henk Naves van de Raad voor de rechtspraak. 'Als opsporing, vervolging en straffen allemaal in één hand zijn, morrel je aan de rechtsstaat. Het is aan de onafhankelijke rechter om straffen op te leggen. Maar gezien de uitzonderlijke omstandigheden hebben we er begrip voor dat dit tijdelijk nodig is. Voor ons is het belangrijk dat mensen naar de rechter kunnen als dat nodig is. En dat is het geval. Als een verdachte het niet eens is met een strafbeschikking, kan hij alsnog naar de rechter.'

Pagina 7: Lessen van corona

Op de Facebookpagina van de Rechtspraak (facebook.com/Rechtspraak) vind je nieuws, achtergronden en uitleg, maar ook posts over gekke en bijzondere dingen die in de rechtbanken gebeuren. En regelmatig een blogje van een rechter, griffier of bode.

facebook.com/Rechtspraak

IJdelheid kan mensen behoorlijk in de weg zitten. Ook misdadigers. Lees dit blogje van rechter Vincent de Winkel (rechtbank Rotterdam) maar.

Ze was 73 en weduwe. Op een ochtend stonden twee mannen voor de deur. Ze kwamen voor vervanging van de gasmeter, zeiden ze. Zij liet hen binnen. Ze praatte wat met een van de mannen. Waar de ander was gebleven, wist ze niet precies. Misschien bij de auto, voor gereedschap? De meter werd niet vervangen. Later die ochtend ontdekte ze wel dat de sieraden die zij in de loop van jaren van haar man had gekregen, verdwenen waren uit haar slaapkamer. Ze deed aangifte bij de politie. Daar kwamen al snel tips binnen, waarbij twee namen meerdere keren werden genoemd. Maar ja, veel bewijs was er verder niet. De officier van justitie vroeg mij als rechter-commissaris toestemming om voor de korte tijd de telefoons te mogen af luisteren

van die mannen. Ik vond het goed, ook omdat zij al eens waren veroordeeld voor een inbraak. Toen kwam de diefstal op tv, bij Opsporing Verzocht. Dat leverde een interessant telefoongesprek op: 'Hey mattie, hebbie ons gezien op tv?', vroeg nummer 1. 'Ja man. Die ouwe vrouw heeft gezegd dat ik dik ben. Ik ben hooguit wat gezet!', zei nummer 2 boos. 'Ja joh, maar over mij heeft ze gezegd dat ik een jaar of 40 was. Ik ben pas 33 man. Was die ouwe blind ofzo?' Dit telefoongesprek was voldoende aanleiding om toestemming te geven voor doorzoeking van de woningen van beide heren. Een deel van sieraden werd daar teruggevonden. En de mannen verdwenen direct voor een tijd in de cel.

Denk je erover om zelf ooit bij de Rechtspraak te gaan werken? Houd dan ons LinkedInaccount in de gaten (nl.linkedin.com/company/de-rechtspraak).

Ben je vooral geïnteresseerd in het laatste rechtspraaknieuws? Volg ons dan op Twitter (RechtspraakNL).

Wie liever eens in de week op de hoogte wordt gehouden, kan zich gratis abonneren op onze wekelijkse nieuwsbrief (nieuwsbriefrechtspraak.nl).

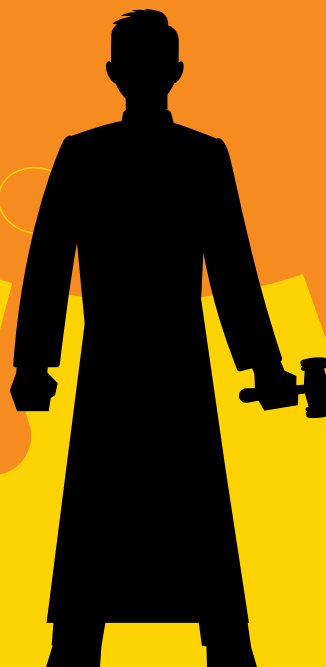

Houd je meer van kijken dan van lezen? Volg onze stories op Instagram (@rechtspraaknl).

Het coronavirus gooide ook voor rechtspraak roet in het eten. Zaken gingen niet door of werden via de telefoon of het beeldscherm gevoerd, publiek kon er niet bij zijn, het was voor iedereen behelpen. Hoe kijken rechters daarop terug? Wat vinden ze van de kritiek die er klonk? En heeft deze crisis ook iets opgeleverd dat ze willen behouden?

TEKST: PAULINE VAN DER MIJDE | ILLUSTRATIE: AAD GOUDAPPEL

Lessen van corona

Half maart kwam Nederland grotendeels tot stilstand.

Iedereen moest zoveel mogelijk thuiswerken en contact vermijden om verspreiding van het virus te voorkomen. Kort daarna gingen de gerechtshoeven dicht voor rechtzoekenden en publiek. Achter de schermen werd stevig doorgewerkt. Terwijl rechters thuis zaken schriftelijk afhandelden, liet een crisisteam overzichten maken van rechterlijke beslissingen die niet konden wachten. Bijvoorbeeld over het verlengen of beëindigen van voorlopige hechtenis (wat aan wettelijke termijnen gebonden is), bescherming van kinderen in nood of gedwongen opname van verwarde mensen.

Voor die urgente zaken (een lijst die steeds verder uitbreidde) hielden rechters met kunst- en vliegwerk zittingen, via het beeldscherm of de telefoon. Zaken waarbij dat niet kon – de meeste strafzaken – werden uitgesteld. Sinds 11 mei gaan ook die weer door, zo mogelijk gewoon in de rechtszaal. Maar zolang anderhalve meter afstand het devies is, kan slechts een beperkt aantal journalisten naar binnen en publiek nog even niet.

Kritiek

De gang van zaken riep kritiek op, bijvoorbeeld van advocaten. Op deze manier komen mensen niet aan hun recht, klonk het in de media. Je kunt je standpunt veel beter verwoorden als je in de rechtszaal zit dan via een telefoon of videoverbinding, die soms ook nog hapert. Bovendien hoort recht-

spraak volgens de Grondwet openbaar te zijn. En wat te denken van slachtoffers, die nu nog langer op de behandeling van hun zaak moeten wachten? De rechtbanken moesten gauw weer open om op de oude voet verder te gaan, anders kwam de rechtsstaat in gevaar. En supermarkten lieten toch ook gewoon mensen binnen?

Ergernis

De Haagse strafrechter **Elianne van Rens** heeft zich aan dat laatste enorm geërgd. 'Half maart riepen advocaten in de media dat het onverantwoord was dat wij nog mensen naar de rechtbank lieten komen. We moesten onmiddellijk dicht. Dat hebben we braaf gedaan. En twee weken later vonden ze het weer belachelijk dat we zaken uitstelden of via de telefoon of videoverbinding deden.' Ze zucht. 'Weet je, het is linksom of rechtsom. Het was geen ideale situatie, maar we werkten hard om er het beste van te maken. Dan is het ergerlijk als anderen doen alsof de hele rechtspraak op zijn kont ligt.'

In de praktijk werkten advocaten in alle opzichten mee om alles zo soepel

mogelijk te laten verlopen, is haar ervaring. 'Ook als we ze vroegen hun standpunten vooraf schriftelijk kenbaar te maken.' De Rechtspraak had tijd nodig om overal videoverbindingen aan te leggen, de gevangenen ook. 'We vroegen verdachten of ze afstand wilden doen van hun recht om verschijnen als we moesten beslissen over hun voorlopige hechtenis. Wilde iemand er toch bij zijn en was telehoren niet mogelijk, dan lieten we hem aanvoeren.'

Drie kwartier

In april hadden veel Haagse rechtszalen een goed werkende videoverbinding, maar de beperkingen werden snel duidelijk. 'Overal in het land hielden rechters zitting op afstand. Daarom kwam er een schema: videocontact met een gedeteneerde mocht maximaal drie kwartier duren. Ik heb een strafzaak inhoudelijk behandeld waarvoor drie kwartier genoeg had moeten zijn, maar we kwamen toch in tijdnood. Daarom moest ik

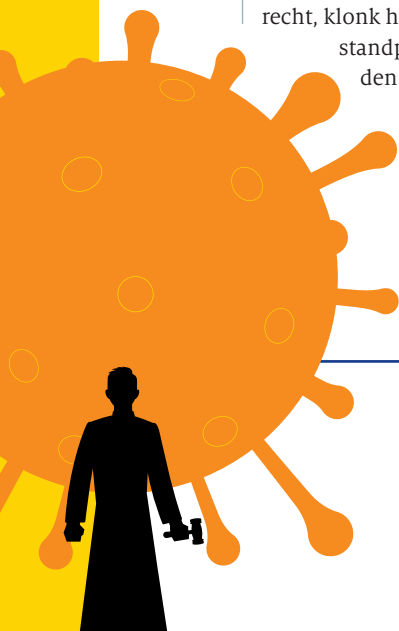
“Ergerlijk als anderen doen alsof hele rechtspraak op zijn kont ligt”

de verdachte halverwege het pleidooi van zijn raadsman vragen wat hij daarna zelf nog zou willen zeggen. Dat kan natuurlijk eigenlijk niet.'

Ze begrijpt hoe moeilijk zulke omstandigheden zijn voor verdachten en hun advocaten. Zeker als overleg met iemand die vastzit onmogelijk is. 'Advocaten

ELIANNE VAN RENS

ERIK KOSTER

Kantonrechter Erik Koster: **'VIA SKYPE LUISTER JE EXTRA GOED'**

Rechtszaken voeren via Skype heeft als nadeel dat het directe contact ontbreekt. Je mist de subtiële signalen van non-verbale communicatie, is een veelgehoorde klacht. 'Misschien is dat juist wel goed', zegt kantonrechter Erik Koster, die vooral voordelen ziet. 'Je weet toch niet of je daar de juiste betekenis aan geeft. Ik vind het wel fijn om me te richten op wat iemand echt zegt.'

Belangrijke dingen – bijvoorbeeld dat iemand erg nerveus is – krijgt Koster toch wel mee als mensen close in beeld zijn en hij ze in de ogen kan kijken. Maar zenuwen komen volgens hem minder voor dan in de rechtszaal. 'Je moet de verbinding altijd even testen: "Hallo, hoort u mij goed? Niet? En nu?" Dat geeft meteen een informele sfeer. Ik heb de indruk dat het gesprek verdiept als mensen in hun vertrouwde omgeving zitten. Ze hebben minder het gevoel dat de anderen op hun lip zitten.'

In civiele zaken proberen rechters vaak een schikking te bereiken. Als ze merken dat toenadering mogelijk is, sturen ze de partijen de gang op om er samen uit kunnen komen. 'Dat gaat via Skype ook heel goed', zegt Koster. 'De griffier en ik verbreken dan de verbinding voor bijvoorbeeld een half uur en haken daarna weer aan. Hebben partijen meer tijd nodig, dan spreek je gewoon af om de volgende ochtend door te gaan. Ik hoef niet te kijken of er wel een zaal beschikbaar is. Zelfs als journalisten de zitting willen volgen, is dat geen probleem. Als ze hun camera en microfoon maar uitlaten.'

mochten een tijd niet op bezoek en bellen met de penitentiaire inrichting lukte vaak niet', zegt Van Rens. Ook in de rechtbank zijn er obstakels. 'Door het formaat van bepaalde zalen brengt de camera daar wel de rechter, griffier en officier in beeld, maar de advocaat niet. Die laat ik dan even naar voren komen. Dan hoort de verdachte hem niet alleen, maar ziet hem ook even. Ik loop ook weleens de zaal uit zodat ze kunnen overleggen, maar dat voelt natuurlijk toch minder vertrouwd via een scherm. Ik denk dat verdachten een grote afstand ervaren, vooral als ze zich moeilijk uiten of een tolk nodig hebben. Ik heb er zelf ook moeite mee.'

Als strafrechters in de toekomst doorgaan met telehoren, kan dat wat haar betreft alleen in korte sessies: pro forma-zittingen, verhoor door de rechter-commissaris, een raadkamer gevangenhouding. 'Als je gevangen zit in Maastricht en je verhaal wilt vertellen aan een rechter in Den Haag, is het misschien wel fijn om niet de hele dag onderweg te zijn voor een zitting van 20 minuten.'

Goed concentreren

Susanne Tempel, kinderrechter bij de rechtbank Zeeland-West-Brabant, behandelde vanaf half maart rechtszaken via de telefoon. 'Met een kind dat vastzit op een politiebureau kan ik skypen. Maar zittingen over bijvoorbeeld ouderlijk gezag of uithuisplaatsing van kinderen deed ik telefonisch. Want alle betrokkenen zaten thuis en lang niet iedereen heeft een computer en internet.' Ze moest zich tijdens zo'n telefonische zitting – met al gauw vijf deelnemers – goed concentreren en strak de regie

SUSANNE TEMPEL

"We zijn door deze crisis flexibeler geworden"

houden. 'Anders praat iedereen door elkaar heen. In de rechtszaal is een blik of gebaar van de rechter vaak voldoende als iemand voor zijn beurt praat of zich opwindt, die mogelijkheid mis je. Maar ik zei vooraf dat iedereen écht zijn zegje kon doen en nam daar ook de tijd voor. Dat hielp.'

Meeluisteren

Soms nam iemand niet op, ook na herhaald bellen en inspreken van de voice-mail. Dan ging de zitting toch door. 'Dat is ook zo als iemand bij de rechtbank niet op komt draven; laatkomen is je eigen verantwoordelijkheid. Maar met een telefoon kan iets mis zijn. Dat zat >

**"SUPERMARKTEN LIETEN TOCH
OOK MENSEN BINNEN?"**

mij wel dwars.' Ze kon bovendien niet zien of er iemand meeluisterde tijdens een besloten jeugdrechtszaak. 'Ik denk dat je dat wel merkt hoor. Ik heb het één keer meegemaakt, op een zitting over een jongen in voorarrest. We hadden zijn moeder aan de lijn en hoorden kinderen op de achtergrond. Die stuurde ze op ons verzoek weg. Maar even later hoorden we iemand meepraten. Wat was dat? "Dat is mijn dochter op een andere lijn", zei ze. Toen moesten we ophangen. Ze was gewaarschuwd.'

Tempels zittingen gaan over kwetsbare kinderen. Ook als ze met een kind belde, kon ze niet controleren of een van de ouders ernaast zat. 'Op de rechtbank kunnen ouders natuurlijk net zo goed proberen hun kind te beïnvloeden, tijdens het wachten op de gang. Maar ik praat daar wel alleen met zo'n kind. Dus toen ik half mei weer in toga de zaal in mocht, was ik heel blij.'

Flexibeler

Een van de eerste zittingen, over ouderlijk gezag, ging over vier uithuisgeplaatste kinderen in drie pleeggezinnen. Waar laat je al die mensen, met anderhalve meter afstand? 'Ik heb toen de biologische ouders, kindbescherming en jeugdzorg op zitting laten komen en de pleegouders gevraagd telefonisch mee te praten. Dat ging prima. We zijn door deze crisis veel flexibeler geworden. Vroeger stelden we de zitting uit als iemand niet kon komen.

Nu zeggen we: "U zou ook telefonisch kunnen aansluiten". En we zitten overall bovenop. Toen we half maart alle dossiers

in de kast moesten doorploegen – welke zijn het meest urgent? – zagen we dat soms nog geen uitspraak mogelijk was, maar bijvoorbeeld wel hulpverlening. Dan regelden we dat vast. Dat houden we erin.'

Hoesten

Een fysieke zitting is altijd beter maar het kon even niet anders, zegt Tempel. 'Vlak voor de lockdown werd ik met mijn neus op de feiten gedrukt. Een moeder zat geweldig te hoesten in de rechtszaal in Breda. Wat doe je dan? Mijn eerste reflex was: we zijn er nu, we gaan door. Maar toen keek ik om me heen. Ik zat wel op grote afstand, maar haar advocaat en een jeugdzorgmedewerker niet. Het was middenin het getroffen gebied, iedereen kende wel iemand die ziek was, collega's waren in het ziekenhuis beland. Er zaten mensen in de zaal die met openbaar vervoer naar huis moesten. Wie breng je niet allemaal in gevaar? Het gaat om dat hele plaatje. Dat wordt wel eens vergeten.'

Pak suiker

Zo ziet voorzitter **Henk Naves** van de Raad voor de rechtspraak het ook. 'Het kabinet zei half maart: blijf thuis, vermijd sociale contacten. Daarop hebben wij onze verantwoordelijkheid genomen, wat ook hoort bij een staatsmacht als de Rechtspraak. Want mensen gaan niet vrijblijvend naar een rechtszaak, zoals ze bij de Jumbo een pak suiker kopen. Ze krijgen een dagvaarding thuis en daarin staat: gij zult naar de rechtbank of naar het hof komen. Zo dwingen wij mensen om op reis te gaan, met risico's voor hun gezondheid. Dat zou in die

tijd, toen we nog maar heel weinig over het virus wisten, volstrekt onverantwoord zijn geweest.'

Er speelde nog meer mee: 'De Dienst Justitiële Inrichtingen wilde liever geen gedetineerden meer naar de rechtbanken vervoeren, de advocatuur vroeg ons te stoppen met zittingen en in omliggende landen waren de rechtbanken ook grotendeels dicht. Alles bij elkaar opgeteld hebben we besloten de gebouwen te sluiten en achter de voordeuren door te werken. De eerste tien weken hebben we grofweg 70 procent van onze normale productie gehaald, dat vind ik eigenlijk heel knap. Als we op de oude voet door waren gegaan, had het waarschijnlijk verzoeken om uitstel geregend en waren we gedwongen geweest om de deuren te sluiten. Toch heeft de beeldvorming zich op momenten tegen ons gekeerd.'

Enige redmiddel

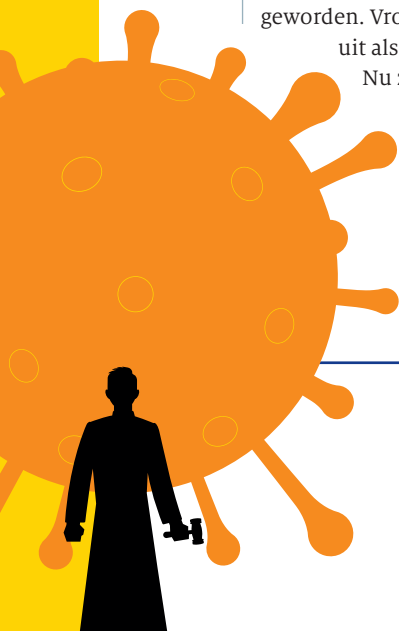
Direct na de sluiting begon het zoeken naar andere manieren om het werk te doen: schriftelijk, via telehoren of Skype en desnoods telefonisch. 'Dat laatste is juridisch het minst goed te verdedigen. Maar we hadden inmiddels vastgesteld

HENK NAVES

"DE **AFSTAND IS GROOT**
VOOR VERDACHTEN DIE ZICH
MOEILIK UITDRUKKEN"

welke zaken koste wat het kost door moesten gaan. Toen bleek dat de telefoon soms het enige redmiddel was als we rechtsbescherming wilden bieden aan kwetsbare mensen.'

Nieuwe werkwijzen invoeren gaat niet van vandaag op morgen, zegt Naves.

“Wij kunnen niet zomaar alles anders doen”

‘Voor ons werk geldt dat er altijd een juridische basis moet zijn. We hadden noodwetgeving nodig en hebben ook zelf regelingen vastgesteld. Wij kunnen niet zomaar zeggen “nu gaan we alles anders doen”, omdat we geen Albert Heijn zijn. Alles moet zorgvuldig gebeuren, rechtszekerheid is van groot belang, daarom kost elke verandering in onze organisatie tijd.’ En dan was er nog de praktische uitvoering. ‘Veel penitentiaire inrichtingen hadden geen telehoorvoorziening, die zijn in korte tijd verviervoudigd. Mensen moesten daarmee leren omgaan, de techniek werkte niet perfect en wij moesten gaandeweg leren welke zaken zich daarvoor lenen.’

Daarna zijn de gerechtsgebouwen met plexiglas, spatschermen en looplijnen coronabestendig gemaakt. ‘Sinds 11 mei zijn er weer zittingen waarbij betrokkenen aanwezig kunnen zijn – zij het op gepaste afstand – en proberen we langzamerhand weer op het oude niveau te komen. Terugkijkend denk ik: wellicht had het aanpassen van de gebouwen wel wat eerder gekund. Maar achteraf is het

altijd makkelijk praten. Wat we goed hebben gedaan, is dat in zaken waarin het echt móest mensen steeds bij de rechter terechtkonden. Ondanks alle beperkingen. Bij strafrecht is een achterstand ontstaan, maar die lossen we in overleg met het OM en andere ketenpartners op.’

Menukaart

Het virus bracht de openbaarheid in het gedrang. ‘Dat is een schaduwkant van deze periode’, zegt Naves. ‘We hebben dat zoveel mogelijk proberen te onderhouden door telkens een aantal journalisten toe te laten, veel meer uitspraken te publiceren en grote zaken te livestreamen. Heel veel mensen hebben meegesehen naar bijvoorbeeld de strafzaak tegen de Utrechtse tramschutter en een kort geding tegen de KPNB. Het lijkt mij goed als we daar meer in investeren.’ Omdat ook advocaten thuiswerkten en de fax op kantoor stond, is beveiligd mailen versneld ingevoerd. ‘We hebben alle advocaten een account aangeboden, dus je zou kunnen zeggen dat we de coronacrisis hebben gebruikt om de fax de deur uit doen; ook weer een spong voorwaarts.’

Of Skype en telehoren blijvertjes zijn, is nog even afwachten. ‘Ik denk dat het hulpmiddelen zijn die in bepaalde zaken goed van pas komen. De rechter gaat erover, maar misschien krijgen partijen in de toekomst wel een soort menukaart waarop ze hun voorkeur kunnen aangeven: een schriftelijke afdoening, een zitting op Skype of in de rechtszaal? Zegt u het maar!’ •

37 MENSEN UIT HELE WERELD PROCEDEREN IN VIRTUELE RECHTZAAL

Bij octrooizaken zijn vaak veel bedrijven betrokken, uit alle hoeken van de wereld. Hoe moet dat als reizen onmogelijk is? De rechtbank Den Haag vond daar in april een oplossing voor: 37

mensen uit drie werelddelen, van China tot

San Francisco, kwamen samen in een virtuele kamer.

De zitting was onderdeel van een serie rechtszaken en draaide om mobiele telefonie-octrooiën die binnenkort verlopen.

Daarom móest-ie doorgaan. Skype was ongeschikt,

maar het bleek wel mogelijk om een virtuele kamer op te zetten via (voor de kenners) een stabiele MCU-lijn.

‘Daar is ruimte voor zeker honderd inbellers’, vertelt rechter Margot Kokke. ‘Er kan zelfs publiek bij.’

De zitting vergde veel voorbereiding; er moesten kinderziektes opgelost en knopen doorgehakt. ‘Bijvoorbeeld over wie in beeld komt. Als er steeds andere gezichten oppoppen, verlies je het overzicht. Partijen wilden in elk geval de rechters zien. Ook de twee advocatenteams waren permanent in beeld. Verder hield iedereen zijn microfoon en camera uit, behalve als wij iets vroegen. We hebben aan het begin van de zitting wel even contact gehad met elke deelnemer. Zo had iedereen zijn ‘day in court’ en konden we meteen de verbindingen testen.’

De advocaten leverden vooraf hun pleitnotities in. Na vragen van de rechtbank mochten ze twee keer 20 minuten op elkaar reageren. ‘In vijf uur waren we helemaal klaar, inclusief schorsingen’, zegt rechter Kokke.

‘Vooraf leek het onmogelijk, een zitting met zoveel deelnemers vanaf al die locaties. Maar iedereen was enthousiast. We werken nu vaker op

“JE WEET NIET WIE ER MEELUISTERT”

Jeffreys slimme wisseltruc mislukt

Martijn Delaere reist het land door om verslag te doen van alledaagse rechtszaken. Bij de politierechter in Rotterdam staat Jeffrey terecht, die met vals geld gratis boodschappen wilde doen.

TEKST: MARTIJN DELAERE | ILLUSTRATIE: NIELS DE HOOG

Jeffrey* heeft een slimme truc bedacht. Hij reist van Amsterdam naar andere steden om daar valse briefjes van 50 euro stuk te slaan. Bij de Jumbo en AH koopt hij een flesje water van een paar dubbeltjes en betaalt met een biljet van 50 euro. De kassamedewerker scant dat. In orde! Maar dan bedenkt Jeffrey (22) zich. Misschien kan hij toch gepast betalen. Hij krijgt het gecheckte biljet terug en rommelt wat in zijn zakken. Nee, helaas, toch geen euro-tje, en hij geeft het 50-je terug. Althans, dat moet de kassamedewerker geloven, want in plaats van het eerder gescande geeft hij nu een vals biljet van 50 euro.

Wisseltruc

De wisseltruc lukt vijf keer. Maar als bij kassatellingen valse bankbiljetten opduiken, wijzen videopnames in de

supermarkten onverbiddelijk naar Jeffrey. De beelden gaan van Jumbo tot Jumbo. Op 12 februari staat Jeffrey in Rotterdam aan de kassa en weer haalt hij zijn wisseltruc uit. Een beveiligder spreekt hem buiten aan. Jeffrey wil het op een lopen zetten, maar hij wordt in de kraag gevat en meegenomen naar een kamertje in de supermarkt. De politie komt erbij en plukt achttien biljetten van 50 euro uit zijn kleren. Ze hebben allemaal hetzelfde serienummer.

Zwijgrecht

Jeffrey zit al ruim drie maanden vast als hij zijn opwachting maakt in de Rotterdamse rechtbank. Overal staan mannen met hesjes die vertellen dat je in het coronabestendige gebouw met de lift naar boven moet en naar beneden met de trap. Jeffrey heeft zijn eigen route; hij wordt vanuit de cellengang naar de zittingszaal gebracht. 'AH en Jumbo zeggen dat u een echt biljet van 50 verwisselde voor een vals biljet en daarmee betaalde', houdt politierechter Asscherman hem voor. 'Ik beroep mij op mijn zwijgrecht', reageert Jeffrey. De rechter gaat ijzerenheinig verder. 'Klopt het dat de politie achttien valse bankbiljetten in uw kleding vond?' Jeffrey: 'Zwijgrecht.' De politierechter: 'Ze hebben allemaal hetzelfde nummer. De biljetten waarmee u betaalde hebben dat nummer ook. Is dat toeval?' 'Zwijgrecht.' 'Hoe kwam u aan die

biljetten?' 'Zwijgrecht.' 'Waarom wilt daar niets over zeggen?' 'Zwijgrecht.'

Vriendin

Jeffrey liep dit jaar niet voor het eerst tegen de lamp. In 2017 kreeg hij een taakstraf van 40 uur voor het uitgeven van vals geld, een jaar later 120 uur en kort daarop vier weken gevangenisstraf. De politierechter: 'U had geen werk toen u kwam vast te zitten. Waar leefde u van? Hebt u veel geld nodig?' De politie vond bij Jeffrey ook een bonnetje van Louis Vuitton in Parijs; iets voor 600 euro. 'Dat was een cadeautje voor een jarige vriendin, maar ik heb het niet betaald', reageert Jeffrey zowaar. 'U hebt dus een dure vriendin', zegt de rechter. 'Leeft u niet een beetje boven uw stand? Ik zie dat u nu ook een heel duur shirt draagt. Waar betaalt u dat van?'

iPhone

Officier van justitie Verschuren weet wel waar Jeffrey die dure spullen van betaalt: vals geld. 'Mijnheer had geen werk, maar droeg wel een dure jas en dure schoenen en had een nieuwe iPhone. Vandaag draagt hij weer een dure trui. Als ik dan zijn strafblad bekijk, moet ik constateren dat we te maken hebben met een oplichter die maar blijft doorgaan. De achttien biljetten die hij bij zijn aanhouding bij zich had, waren allemaal vals. De verdachte moet dat hebben geweten. Dat blijkt ook wel uit de toneelstukjes

“Leeft u niet een beetje boven uw stand?”

die hij in de supermarkten opvoerde.’ Gezien de drie eerdere veroordelingen komt de officier uit op twaalf maanden cel, waarvan vier voorwaardelijk, plus reclasseringstoezicht.

Inbreuk

Jeffrey moet helemaal niet achter slot en grendel, vindt raadsman Verbeek. ‘Waar is het wettige en overtuigende bewijs dat

mijn cliënt de onderzochte biljetten heeft uitgegeven? In de aangiften staat “dat het niet anders kan dan dat ..”, en “het moet wel het biljet van de verdachte zijn”. Er is onvoldoende overtuigend bewijs.’ Over de achttien valse biljetten kan hij kort zijn: die moet de politierechter terzijde schuiven, want Jeffrey was nog niet aangehouden toen hij werd gefouilleerd. ‘De politie trad onrechtmatig op en heeft inbreuk gemaakt op de lichamelijke integriteit van mijn cliënt.’

Fouilleren

Alle aangiften worden ondersteund door camerabeelden, reageert de officier van justitie. Jeffrey is aangehouden door het

personeel van de Jumbo en de politie heeft hem vervolgens gefouilleerd. ‘Ik zie daar niets onrechtmatigs in.’ Politierechter Asscherman kan zich daar goed in vinden. ‘Er is voldoende bewijs. Er zijn camerabeelden en er zijn bij de supermarkten valse bankbiljetten aangetroffen met hetzelfde serienummer als de biljetten die op de verdachte zijn gevonden. Er waren voldoende ernstige bezwaren om hem te fouilleren.’

Stoppen

Jeffrey heeft niet geleerd van zijn strafblad, meent de politierechter. ‘Vandaag wekt u ook niet de indruk dat u uw leven wilt omgooien. U wilt niets zeggen. Dat mag, maar ik mag daar wel wat van vinden. Ik hoop dat ik het mis heb en dat u inziet dat u hiermee moet stoppen omdat de straffen alleen maar hoger worden.’ Maar omdat Jeffrey nog jong is en baat kan hebben bij hulp van de reclassering, geeft ze hem een lagere straf dan geëist: vijf maanden waarvan één voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaar en een meldingsplicht bij de reclassering. ‘Dat betekent dat u nog achttien dagen moet zitten.’

* Jeffrey is niet zijn echte naam.

SOMMIGE ZAKEN MAKEN
EEN **BLIJVENDE INDRUK**
OP RECHTERS

Rechter Rogier Sonneveldt moest
oordelen over tragisch ongeval

Moeder vergaf man die haar dochter doodreed

**‘Ze vroeg hem
verder te gaan
met zijn leven’**

‘Een zaak die mij erg heeft geraakt, ging over een automobilist van begin 20 die op de snelweg achterop een file was geknald. Daardoor was een vrouw in de auto vóór hem om het leven gekomen. Samen met mijn collega’s moest ik de vraag beantwoorden of hij schuld had aan haar dood. Daar waren we snel uit: ja. Door zijn onoplettendheid had hij de waarschuwborden over het hoofd gezien en zijn snelheid niet aangepast, en was hij met minstens 80 kilometer per uur op de file ingereden. De vraag welke straf passend was, was een stuk ingewikkelder.

Wat ik moeilijk vind aan dit soort zaken is dat ze gaan over fouten die misschien onvergeeflijk zijn, maar ook menselijk. We kunnen ze allemaal maken, maar bij de meesten loopt het dan net goed af. Op de dag van de zitting kwam een gebroken, zichtbaar bange verdachte binnenlopen, met in zijn kielzog zo’n 20 familieleden. Ook de familie van het slachtoffer was breed vertegenwoordigd. Het was een heel emotionele zitting. De verdachte was zo van de kaart dat hij maanden niet had kunnen werken. Hij erkende zijn fout en nam alle verantwoordelijkheid. Maar we hoorden ook het aangrijpende relaas van een moeder die haar dochter was verloren. We hebben de

zitting daarna geschorst, want ook ons liet dat niet onberoerd.

Direct na afloop van de zitting gebeurde er iets bijzonders. Terwijl de verdachte opstond en wat verdwaasd om zich heen keek, zochten beide families elkaar op en troostten elkaar. Daarna liep de moeder van het slachtoffer op de verdachte af. Ze sloeg haar armen om hem heen en gaf hem een brief. Daarin stond dat ze hem vergaf en dat hij verder moest gaan met zijn leven. Dat was hij verplicht aan haar dochter. Hij had immers nog een heel leven voor zich. Toen wij later in de raadkamer zaten om een beslissing te nemen, vroegen we ons af: welk doel dient een straf in deze zaak? Is vergelding nog aan de orde als degene die het hardst getroffen is de dader vergeeft? Nee. Maar een straf heeft ook andere functies, zoals normhandhaving. Om die reden hebben we uiteindelijk toch een werkstraf van 120 uur opgelegd. Daarmee zaten we fors onder de eis van de officier van justitie.

Maanden daarna kreeg ook ik een brief van de moeder. Ze bedankte ons voor de waardige behandeling en afdoening van de zaak. Dat had haar en haar naasten geholpen bij de verwerking van hun verdriet. Die brief raakte me denk ik nog het meest.’

Beste rechtspraak,

Mijn ouders gaan scheiden. En omdat ik al 13 ben, moet ik bij de rechter komen om te praten. Nou hoop ik niet dat de rechter mij gaat vragen om te kiezen bij wie ik wil wonen, want ik wil helemaal niet kiezen. Ik zeg het gesprek eigenlijk liever af, kan dat?

Als ouders gaan scheiden, verandert er veel. Ook voor de kinderen. Daarom vinden rechters het belangrijk om met kinderen te praten voordat ze beslissingen nemen over de toekomst van een gezin. In het gesprek met de rechter ga je het over van alles hebben: hoe je verjaardag voortaan gevierd wordt, bij wie je de vakanties gaat doorbrengen en inderdaad ook bij wie je gaat wonen. Je hoeft niet voor een van je ouders te kiezen, maar de rechter wil wel graag weten hoe jij het allemaal voor je ziet. Als je toch liever niet naar de rechtbank gaat, is dat ook goed. Dan kan je de rechter een brief sturen waarin je uitlegt wat jij belangrijk vindt. Als je wilt, kan je hulp vragen bij het schrijven van de brief. Kijk daarvoor op www.kinderrechtswinkel.nl.

Ik heb grote ruzie met mijn werkgever en wil graag juridisch advies over mijn situatie. Kan ik daarvoor contact opnemen met een rechter?

Nee. Rechters geven geen juridisch advies omdat zij altijd onpartijdig en onafhankelijk moeten blijven. Want stel dat een rechter jouw werkgever advies geeft over het conflict en dat het daarna tot een rechtszaak komt, zou je dan vertrouwen hebben in zijn oordeel? Andere instanties bieden wel juridisch advies aan, soms zelfs gratis. Bijvoorbeeld het Juridisch Loket en de Rechtswinkel. Je kunt met juridische vragen ook altijd bij een advocaat terecht.

Mijn moeder is overleden. Wij hadden al heel lang geen contact en ik wil ook niets van haar hebben. Als ik de erfenis verwerp, worden mijn kinderen dan erfgenaam? Dat wil ik ook niet; ze heeft mijn kinderen niet eens gekend.

Ja, tenzij je moeder een testament heeft gemaakt waar iets anders in staat. Als je een erfenis verwerpt en er is geen testament, dan komen je kinderen voor jou in de plaats. Ook zij kunnen de erfenis verwerpen als ze dat willen. Zijn de kinderen nog minderjarig? Dan moet je naar de kantonrechter om een machtiging te vragen. Hij geeft deze machtiging als hij vindt dat de verwerping in het belang is van de kinderen.

VRAGEN? HET RSC WEET RAAD

Heb je algemene vragen over rechtspraak? Neem dan contact op met het Rechtspraak Servicecentrum. Webcare medewerkers en telefonisten zitten vanaf 8 uur 's ochtends klaar om al jouw vragen te beantwoorden, maandag tot en met donderdag tot 8 uur 's avonds en vrijdag tot half 6. Je kunt je vragen stellen op Facebook (facebook.com/rechtspraak) of Twitter (@RechtspraakNL). Bellen kan ook: 088-361 61 61.

Rechter aan de lijn

Gedwongen door corona werkten veel rechters de afgelopen maanden thuis, net als de meeste mensen. Voor zittingen die niet konden wachten, gebruikten ze een videoverbinding of – als dat ook niet kon – de telefoon. Als een rechter bijvoorbeeld moet oordelen of iemand gedwongen in een psychiatrisch ziekenhuis moet worden opgenomen, kan je dat natuurlijk niet uitstellen. Bij dit soort ingrijpende beslissingen willen rechters altijd zo goed mogelijk weten hoe de betrokkene zelf, zijn advocaat en de psychiater daarover denken. Rechter Lieneke de Klerk moest wennen aan beslissen over mensen zonder ze in

de ogen te kunnen kijken. 'Als iemand door zijn stoornis ontremd is en alsmaar doorratelt, kan je hem niet kalmeren. En je ziet niet hoe mensen reageren op wat je zegt of vraagt.' Dat zorgt soms voor verrassingen. 'Het is wel eens voorgekomen dat een man met een psychose niets tegen mij wilde zeggen. De psychiater vertaalde voor mij zijn blikken en gebaren: dat hij nee schudde of boos keek, zulke dingen. Tijdens een ander verhoor hoorde ik plotseling veel gestommel door de telefoon. Even later bleek dat de psychiater achter de patiënt was aangerend, die ertussenuit was geknepen.'

RECLASSERINGSWERKER
NADINE CREMERS KOMT VEEL
IN RECHTBANKEN. WIE IS ZIJ,
WAT MAAKT ZE MEE EN WAT
VINDT ZE VAN DE RECHTSPRAAK?

'Iedereen kan dader worden'

TEKST: MARIJN RENS | FOTO'S: BAS KIJZERS

‘Vertel op een verjaardag maar niet wat je doet, dan slaat de sfeer meteen om’,

zeiden Nadine Cremers' collega's toen ze vier jaar geleden bij de reclassering kwam werken. Als je voor een instantie werkt die verdachten en misdadigers begeleidt, stuit je wel eens op onbegrip. 'Mensen vinden het soms moeilijk te begrijpen dat ik in gesprek ga met iemand die verdacht wordt van een ernstig strafbaar feit', vertelt ze. 'Die moet gewoon voor altijd de bak in, zeggen ze dan. Zo iemand verdient geen aandacht, maar straf.' Er kleeft nog altijd een soft imago aan haar werk en dat vindt zij onterecht. Nadine loopt niet op geitenwollen sokken, maar draagt op haar gympen een steentje bij aan een veiligere wereld. 'De gesprekken die ik voer, hebben een heel duidelijk doel: ik probeer erachter te komen welke factoren in iemands leven ertoe hebben geleid dat hij de fout in ging. Als je dat weet, dan weet je ook wat je mogelijkwerwijs kunt beïnvloeden om te voorkomen dat het weer gebeurt.'

Advies

De reclassering heeft verschillende taken: veroordeelden die onder toezicht staan begeleiden en controleren, werk-

straffen en gedragstrainingen uitvoeren en advies uitbrengen aan de officier van justitie of rechter als zij meer over een verdachte willen weten.

Reclasseringsadviseurs zoals Nadine Cremers geven hun visie op de verdachte en zijn omstandigheden, ze maken een risicoanalyse en adviseren hoe herhaling voorkomen kan worden. 'Ik voer heel intensieve gesprekken met de persoon in kwestie, om erachter te komen hoe hij tot zijn daad is gekomen', vertelt ze. 'Vooral over het delict zaag ik enorm door. Dat vinden veel mensen moeilijk,

“Ik zaag enorm door over het delict”

maar het moet toch gebeuren. Verder probeer ik altijd een zo compleet mogelijk beeld van de persoon te geven: zijn verleden, relaties, houding, gedrag. Hoe heeft het zo ver kunnen komen? Mijn bevindingen schrijf ik op in een rapport, met een advies over een straf of maatregel die zou kunnen bijdragen aan verandering van het gedrag. Ik stuur het

rapport op en als de rechtbank erom vraagt, licht ik het ook mondeling toe tijdens de zitting.'

Ze kan niet over elke verdachte een goed advies geven. 'Soms moet ik een analyse maken over iemand die alles ontkent of zich beroept op zijn zwijgrecht. Dan kan ik niets zeggen over factoren die mogelijk aan het delict hebben bijgedragen, en dus ook niet over hoe we herhaling kunnen voorkomen. In die gevallen geef ik alleen een schets van de persoon op basis van informatie die ik wel heb, bijvoorbeeld uit het reclasseringsdossier. Maar het komt ook weleens voor dat ik helemaal geen rapport kan uitbrengen omdat ik simpelweg te weinig informatie heb.'

Uitschot

Cremers werkt het liefst met zogeheten zorgmijders die grote problemen hebben, zoals psychiatrische aandoeningen. 'Bij de opvang van het Leger des Heils en IrisZorg werkte ik ook met deze doelgroep. Zij krijgen weinig aandacht, ze worden gezien als het uitschot van de maatschappij, ik denk dat ik me daarom graag voor hen inzet', zegt ze. 'Soms hebben mensen het daar zelf naar gemaakt, maar ze kunnen ook in een neerwaartse spiraal terecht zijn gekomen door misbruik, verslaving en schulden. In zekere zin zou iedereen dader kunnen worden.' In zulke gevallen weegt ze af of het strafrecht wel iets kan betekenen. 'Zeker als een dader ook zelf slachtoffer is. Ik buig me momenteel over een dossier van een iemand die verstandelijk beperkt is en van fraude wordt verdacht. Hij functioneert op het niveau van een zevenjarig kind. Mensen in zijn omgeving hebben misbruik gemaakt van zijn kwetsbaarheid en zijn aan de haal gegaan met zijn bankpassen. Omdat het zijn pasjes zijn, wordt hij nu verantwoordelijk gehouden. Heeft een straf dan wel zin, of is dit eerder een zorgcasus? Mijn advies moet overigens wel proportioneel zijn aan de verdenking. Als iemand bijvoorbeeld een blikje bier heeft gestolen, kan ik >

Nadine Cremers

Nadine Cremers (1987) studeerde sociaal pedagogische hulpverlening en begeleidde daarna dakloze en verslaafde mensen bij het Leger des Heils en IrisZorg. Sinds 2016 werkt ze bij Reclassering Nederland. In opdracht van de rechter of officier van justitie geeft ze advies over verdachten en veroordeelden. Hoe groot is de kans dat zij weer de fout in gaan en hoe voorkom je dat?

geen klinische behandeling adviseren. Ook al zou dat de kans op recidive wel verkleinen.'

U zeggen

De sfeer bij de rechtbank vindt ze statig en afstandelijk. 'Dat moet misschien ook wel, om onpartijdigheid uit te stralen.' Als ze wordt opgeroepen door de rechtbank, is ze nog steeds weleens nerveus. 'Ik heb geen idee wat ze van mijn advies vinden en weet niet wat ze gaan vragen. Straks kom ik niet uit mijn woorden, denk ik dan. Maar de rechter stelt vaak wel goede vragen en dan gaat het vanzelf.' Omdat ze zo'n zitting zelf spannend vindt, kan ze zich goed voorstellen hoe een verdachte zich moet voelen. 'Ik heb tijdens mijn opleiding geleerd hoe het er in de rechtbank aan toegaat, wie de bode is en hoe het proces ongeveer verloopt. Toch heeft het best een tijdje geduurd voordat ik het helemaal doorhad. Verdachten hebben vaak geen idee. Ze hebben lang niet altijd een advocaat bij zich en ik zit daar omdat ik ben opgeroepen als adviseur, dus ik kan ze ook niet echt begeleiden.' Daarom zou het goed zijn als mensen die op zitting moeten komen een brief krijgen over de gang van zaken in de rechtszaal, zegt Cremers. 'Ik heb stoere jongens heel klein zien worden tijdens de zitting, puur omdat ze

"Ik heb stoere jongens heel klein zien worden in de rechtszaal"

niet goed begrepen wat de bedoeling was en daar erg onzeker van werden. Dan geeft iemand door de stress antwoord op vragen van de rechter die helemaal niet aan hem gericht zijn, of hij vergeet steeds 'u' te zeggen en klapt uiteindelijk helemaal dicht.' Als Duitse (Nadine Cremers verhuisde tien jaar geleden voor

Wil je zien wat Nadine Cremers dagelijks meemaakt tijdens haar werk? Volg haar dan op Instagram: [@nadine_bij_de_reclassering](#).

de liefde naar Nederland) valt haar op dat veel Nederlanders moeite hebben met de vraag wanneer je u of jij zegt. 'In Duitsland zeggen volwassenen die elkaar niet kennen altijd u, zonder uitzondering. In Nederland is dat anders. Als de verdachte aan het begin van de zitting de rechter aanspreekt met u en daarna overgaat op je, ben ik bang dat dat tegen hem kan werken omdat het respectloos overkomt. Maar daar hoeft het niks mee te maken te hebben.'

Nieuwsgierig

Een punt van kritiek op ons rechtssysteem is dat het allemaal erg lang duurt. 'Soms spreek ik een verdachte pas als het delict al twee jaar geleden is gepleegd. Dat maakt het veel moeilijker om nog iets zeggen over hoe het is gekomen en

een goed advies te geven over het voorkomen van herhaling. Het lijkt me voor slachtoffers trouwens ook verschrikkelijk.'

Of haar advies vaak wordt opgevolgd, weet ze niet. 'Dat is het lastige aan een adviserende rol: rechters zijn vrij om ermee te doen wat ze willen. Ik krijg niet te horen wat zij vinden van wat ik heb opgeschreven, maar ben daar wel heel nieuwsgierig naar. Want ik doe mijn uiterste best op elk rapport.' Om toch een beeld te krijgen, gaat ze weleens naar de rechtbank als iemand voor moet komen over wie ze heeft geadviseerd. 'Dan zit ik daar gewoon als publiek te kijken en te luisteren. Als de rechter mijn advies overneemt, ben ik blij. Dat is toch een soort bevestiging dat ik mijn werk goed doe.' •

Wablief?

Knevelarij

Een misdrijf met een naam uit lang vervlogen tijden dook de afgelopen tijd vaak op in het nieuws: knevelarij. Wat is dat eigenlijk? Het roept associaties op met veldwachter Bromsnor uit de tv-serie Swiebertje, maar dat komt vast door zijn enorme knevel (snor). Knevelen doet denken aan het vastbinden van mensen, tijdens een ontvoering bijvoorbeeld. Maar het betekent ook afpersen en daar gaat het hier om. Knevelarij is een misdrijf dat ambtenaren plegen als ze ten onrechte geld van mensen vragen of bedragen niet uitkeren waar zij wel recht op hebben.

Dit werd actueel toen het ministerie van Financiën in mei aangifte deed tegen de Belastingdienst, vanwege de toelagenaffaire. Ouders die in het verleden een toeslag voor kinderopvang hadden ontvangen, kregen vanwege ongefundeerde vermoedens van fraude plotseling geen geld meer. Vaak moesten ze ook nog terugbetalen wat ze in de jaren daarvoor hadden gekregen. Daardoor kwamen gezinnen in grote financiële problemen.

Het komt vaker voor dat ambtenaren wegens knevelarij worden vervolgd. Vorig jaar nog kreeg een man negen maanden gevangenisstraf omdat hij als honorair consul

in Colombia extra geld had gevraagd voor visa. Dat stak hij in zijn eigen zak. Het jaar daarvoor kreeg een voormalige gerechtsdeurwaarder een werkstraf omdat hij onterechte kosten in rekening had gebracht aan schuldenaren. En in 2001 werd een ambtenaar van de burgerlijke stand veroordeeld. Hij vroeg twee mensen die wilden trouwen geld waarmee hij een verblijfsvergunning voor ze zou regelen.

ARTIKEL 366 WETBOEK VAN STRAFRECHT:

'De ambtenaar die in de uitoefening van zijn bediening, als verschuldigd aan hemzelf, aan een ander ambtenaar of aan enige openbare kas, vordert of ontvangt of bij een uitbetaling terughoudt hetgeen hij weet dat niet verschuldigd is, wordt, als schuldig aan knevelarij, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vijfde categorie.'

Zoek de 10 verschillen

Antwoorden
1. er komt iemand door de deur – 2. griffier heeft hand onder haar kin – 3. rechter mist een beñje – 4. rechter schenkt water in – 5. rechter heeft bril in zijn hand –
6. wetboeken zijn omgedraaid – 7. pen is weg – 8. advocaat en verdachte zijn in overleg – 9. verdachte heeft jas uitgedaan – 10. publiek is verdwenen

'Even met
elkaar smoezen
gaat niet door
dat plexiglas'

De werkdag van
strafrechter **Rurik van
Opstal**, rechtbank
Midden-Nederland

Bij binnenkomst in de rechtbank in Utrecht zijn de coronamaatregelen niet te missen. Een afscheiding geeft looproutes voor in- en uitgaande bezoekers aan. Bij de veiligheidssluis wordt alles nog eens extra schoongepoetst met ontsmettingsmiddel. In de lege gangen (publiek is nog niet welkom) vol looplijnen zijn de banken naar de muur gekeerd, zodat niemand erop kan zitten. En plexiglas. Overal plexiglas. Bij de receptie, bij de balie van de bode. In de rechtszaal worden de rechters erdoor gescheiden. Strafrechter Rurik van Opstal vindt het niet optimaal. ‘Zo kan je moeilijk even met elkaar overleggen tijdens de zitting.’

TEKST: PATRICK VAN DER MEE | FOTO'S: ARIE KIEVIT

8.30 UUR Strafrechter Van Opstal loopt naar zijn afdeling voor een kop koffie met collega's, terwijl hij zijn toga en papierwerk in een grote bigshopper meezeult. Als voorzitter van de meer-voudige strafkamer trakteert hij vandaag op koekjes. De rechter is blij dat de reguliere strafzittingen zijn hervat in zijn coronaproof ingerichte rechtbank. ‘Toen iedereen nog thuis moest werken, gingen alleen urgente zaken door. Bijvoorbeeld over de vraag of verdachten in voorlopige hechtenis vast moesten blijven zitten of niet. Dat ging allemaal via telehoren en Skype. Een enorm regelwerk, dat soms meer tijd kostte dan een gewone zitting.’

8.55 UUR Het is tijd voor de eerste van vijf zittingen: een kinderpornozaak. De rechters en de griffier gaan een voor een naar beneden, via de trap. De lift is nu alleen voor mensen die omhoog gaan; er mag maar één persoon per keer in. ‘Wie geen zitting heeft, wordt verzocht thuis te blijven’, zegt Van Opstal terwijl hij

door de lange lege gangen loopt. Hij ervaart de stilte als onwerkelijk, net als de plexiglas wandjes in de rechtszaal. 'Je kunt tijdens een zitting niet even met elkaar smoezen, met die schotten ertussen. Normaal vraag je weleens aan de andere rechters: zullen we even naar achteren gaan om te overleggen? Dat is nu een stuk lastiger. Ook het overleg tussen advocaten en verdachten, die op anderhalve meter afstand van elkaar zitten, is flink gehinderd.'

10.15 UUR Na de zitting desinfecteert de bode alle tafeltjes weer met spray en een doekje en is het tijd voor de grootste

zaak die dag. Een tbs'er met verlof wordt ervan verdacht een vrouw, die een huis schoonmaakte, op haar hoofd te hebben geslagen met een steen in een zak. Vervolgens zou hij geprobeerd hebben haar te wurgen. De man heeft tijdens de zitting handschoenen aan, een volgende verdachte draagt een mondkapje. Een advocate die een filmpje wil laten zien op haar laptop moet op afstand blijven. 'Normaal gaat iedereen daar omheen staan om te kijken. Op afstand werkt dat minder prettig', zegt Van Opstal. 'We proberen zoveel mogelijk rekening te houden met besmettingsgevaar. Zelf houd ik mijn arm gestrekt als iemand mij papieren overhandigt.'

14.15 UUR De zaken volgen elkaar in rap tempo op. Een pro-formazitting over mensenhandel (jonge jongens), een toetsing ISD (moet deze veelpleger nog een jaar vast blijven zitten?) en de strafzaak tegen een man die tijdens zijn vlucht voor de politie op twee mensen zou zijn ingereken, waarna hij doorreed.

'Een normale dag eigenlijk', concludeert Van Opstal achteraf. 'We proberen natuurlijk zoveel mogelijk zaken te doen op zo'n dag.' De rechters hebben geen tijd over om achteraf in de raadkamer te bespreken hoe ze over de behandelde zaken denken. 'Dat doen we donderdag', zegt Van Opstal. 'Je bent best gaar na zo'n dag, dus dan is het prima om op een later tijdstip te raadkameren.'

18.30 UUR Tijd om naar huis te gaan. Maar eerst reflecteert Van Opstal nog even op de afgelopen maanden. 'Vooral in het strafrecht zijn zaken blijven liggen. Het is goed dat we nu weer inhoudelijk zittingen doen. De maatschappij zit erop te wachten en ik vind het voor mijn werk als rechter ook beter dat ik weer verdachten in de ogen kan kijken. Het is voor mij een wezenlijk verschil of je iemand hoort via telehoren of dat hij voor je neus zit. De communicatie is minder, het inspelen op elkaar, de mimiek ontbreekt. Dat maakt allemaal uit!' •

'We doen zoveel mogelijk zaken op een dag'

Mag dat?! Liegen tegen de rechter

Willens en wetens liegen tegen de rechter, dat is toch meened en een garantie voor een verblijf in de cel? Maar hoe zit het dan met verdachten die ongestraft hun onschuld volhouden, terwijl het klip en klaar is dat ze schuldig zijn? Mag je nou wel of niet liegen tegen de rechter?

TEKST: RIEN AARTS

Liegen is verkeerd en eerlijk duur het langst. Vrijwel iedereen leert dit van jongs af aan. Het lijkt dan ook logisch dat liegen in de rechtszaal uit den boze is. En het klopt dat je flink in de problemen kan komen als je het doet. Maar zoals zo vaak in de wondere wereld van het recht is de kwestie niet zwart-wit. We raden je niet aan het uit te proberen, maar hoe zwaar er aan een leugen wordt getild is afhankelijk van het soort rechtszaak en welke rol je hierin speelt.

Waarheidsplicht

In het civiele recht – dat gaat over conflicten tussen particulieren of organisaties – geldt een waarheidsplicht. Iedereen die betrokken is bij de rechts-

WAARHEIDSPLICHT

Partijen zijn verplicht de voor de beslissing van belang zijnde feiten volledig en naar waarheid aan te voeren. Wordt deze verplichting niet nageleefd, dan kan de rechter daaruit de gevolgtrekking maken die hij geraden acht. (Artikel 21, Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering).

zaak moet alle feiten op tafel leggen die van belang zijn en niet liegen over deze feiten. Probeert iemand de rechter toch op het verkeerde been te zetten, dan kan dat vergaande gevolgen hebben. Zo kan de rechter ook andere beweringen van de ligende partij minder geloofwaardig vinden, of zelfs helemaal niet meenemen in zijn uiteindelijke oordeel. In het uiterste geval kan dit betekenen dat de eisen van de leugenaar door de rechter worden verworpen en de tegenpartij de zaak dus wint.

Binnen het bestuursrecht (zaken tussen de overheid en burgers of organisaties) bestaat zo'n waarheidsplicht niet. Je mag bij dit soort zaken in principe tegen de rechter zeggen wat je wilt, ook als het niet de waarheid is. Tenzij je getuigt en onder ede staat, dan is liegen zelfs strafbaar.

DE WAARHEID EN NIETS ANDERS DAN DE WAARHEID

Getuigen en experts die in een rechtszaak worden opgeroepen, mogen niet liegen. De rechter vraagt hen 'de gehele waarheid en niets dan de waarheid' te spreken. Er moet dan worden geantwoord met de eed ('Zo waarlijk helpe mij God almachtig') of de belofte ('Dat beloof ik'). Vanaf dat moment staat de getuige of deskundige onder ede en moet hij de waarheid vertellen. Doet hij dit niet, dan pleegt hij meened – waar een maximale gevangenisstraf van 9 jaar op staat!

VERSCHONINGSRECHT

Soms kan een getuige zich beroepen op zijn verschoningsrecht. Dan hoeft hij of zij geen verklaring af te leggen.

Dit recht geldt bijvoorbeeld voor partners (getrouwd/geregistreerd partner) en bepaalde familieleden van de verdachte. Ook professionals met een geheimhoudingsplicht, zoals artsen, notarissen en advocaten, mogen zich beroepen op het verschoningsrecht.

Hoe zit dat?

Liegende verdachte

Als verdachte in een strafzaak mag je tegen de politie, officier van justitie én rechter zeggen waar je zin in hebt – zolang je het netjes houdt –, dus ook liegen. Of je beroept je op je zwijgrecht, dat mag ook. Het is aan het Openbaar Ministerie om de rechter te overtuigen, niet aan de verdachte zelf. In een rechtsstaat hoeft niemand mee te werken aan zijn eigen veroordeling en ben je onschuldig tot de rechter oordeelt dat het tegendeel bewezen is. Een belangrijk uitgangspunt, want hiermee wordt voorkomen dat onschuldige mensen tot een valse bekentenis worden gedwongen. Dat verdachten mogen liegen, betekent niet dat dat ook verstandig is. Als een inbreker haarscherp op videobeelden staat terwijl hij met zijn koevoet een deur openbreekt, is ontkennen mischien niet het slimste. De rechter wil namelijk weten wat er echt is gebeurd en als de verdachte hem in deze zoektocht overduidelijk tegenwerkt, kan dat nadelig uitpakken. Want bij het bepalen van de eventuele straf speelt voor een rechter mee hoe een verdachte zich opstelt. Toont hij berouw? Heeft hij uitleg gegeven en verantwoordelijkheid genomen? Of blijft hij tegen de klippen op ontkennen en doet hij alsof zijn neus bloedt? Als vast komt te staan dat een verdachte tegenover de rechter de waarheid heeft proberen te verdoezelen, kan zo'n 'kenmerkend leugenachtige verklaring' zelfs meetellen als bewijs tegen de verdachte. Bijvoorbeeld als hij beweert dat hij een telefoon een half jaar geleden bij de lommerd heeft gekocht, terwijl vaststaat dat de telefoon pas een maand geleden uit een woning is gestolen. •

'De emoties zijn hier heftiger'

MARION SOFFERS RECHTER OP ARUBA

Moord, cocaïnesmokkel, corruptie; als rechter op Aruba oordeelt Marion Soffers in haar eentje over zware strafzaken, maar ook over echtscheidingen en ambtenarenzaken. Soms stapt ze in een vliegtuigje om recht te spreken op andere eilanden van de Antillen.

Het was wel even wennen toen ze in 2018 overstapte van de rechtbank Den Haag naar het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba. De wetgeving is daar beperkter, de mankracht en de middelen ook. Daarom worden in het Caribische deel van ons koninkrijk geen drie rechters op een moordzaak gezet, maar één.

Ook de culturele verschillen zijn groot. 'De emoties zijn heftiger', vertelt Soffers. 'In familiezaken wordt meer gehuild en feller geprocedeerd. Maar de mensen zijn in het algemeen beleefd en respectvol. En ik heb hier vaker te maken met bekende verdachten.'

Nederlands, Engels en Papiaments zijn de officiële procestalen, maar op de eilanden wonen ook veel

Spaanstalige mensen. Daarom maakt het hof veel gebruik van tolken. 'Zij vertalen niet alleen, maar stellen mensen ook gerust.' De rechter wordt hier nog echt als een autoriteit gezien, maar staat ook meer in de schijnwerpers dan in Nederland, vertelt Soffers. 'Een vonnis kan leiden tot heel felle reacties op social media, met persoonlijke kritiek op de rechter.' Buiten de rechtszaal is dat gelukkig anders, want anoniem over straat gaan is onmogelijk in deze kleine gemeenschap. 'Je komt elkaar tegen in de supermarkt en op het strand, maar negatieve reacties krijg ik daar niet.'

Bijzonder vindt ze de strafzaken rond politici en ambtenaren die worden verdacht van corruptie. 'Dat zie je hier toch vaker dan in Nederland.' Ook huiselijk geweld lijkt door armoede, drugs en alcohol meer voor te komen. De strafeis vindt Soffers over algemeen 'best pittig', terwijl de omstandigheden in de gevangenis zwaar zijn. Voor misdrijven tegen toeristen geldt zelfs een extra hoge strafmaat: 'Het imago wordt heel belangrijk gevonden; op Aruba moet je veilig op het strand kunnen liggen.'

Meer Weten? Zie 'Bijzondere Rechters' Op Rechtspraak.nl